

STRUČNÝ OBSAH

1. NA PRAHU EVROPSKÉHO POLITICKÉHO A PRÁVNÍHO MYŠLENÍ	29
2. ŘÍMSKÝ PRÁVNÍ POKLAD	87
3. PŘÍSLIB SVĚTLA A SPÁSY	119
4. VIA MODERNA – CESTA K MODERNÍMU UVAŽOVÁNÍ O STÁTU A PRÁVU	183
5. EPOCHA ROZUMU	249
6. VÝSPA VZDĚLANOSTI V MOŘI BARBARSTVÍ	301
7. HLASY Z NĚMECKA	357
8. NOVÁ MYŠLENKA: SOCIALISMUS	395
9. OBAVY ZE VŠEMOCNÉHO STÁTU: LIBERÁLOVÉ A KONZERVATIVCI	457
10. HISTORICKÉ ZÁKLADY PRÁVNÍHO POZITIVISMU	525

Moc potřebuje právo a právo má svůj čas	39
Shromáždění svobodných lidí, takzvaná vzájemně zaručují bezpečnost	40
Sofisté zničili staré ústavy ...	41
Vše plyne ...	42
Zákon chce prosperovat, rovnost má	42
Sokrates: Vím, že nic vím	43
Vláda mudrých	45
Kde občané dodržují zákony, tam jsou státy nejšťastnější	46
Nejvznešenější a neukrášněji slovanou myšlenka je to, když se říká: Řzení státu	47
Platónův svět věčných a neměnných pojmů	49
Dické ústavy	50
Spravedlnost státní je ústava	52
Politik by měl mít královskou duši	53
Spravedlnost je zákon vepsaný do srdce	55
Ústava musí mít charakter a styl	56
Ulišíme vládcům zákon ...	58
Platón si vystoužil nekonalý obdiv i zdrcující kritiku	59
Aristoteles, filozof ze Stagiry	61
O pramene evropské vědy	65
Věda o státu je nejvyšší a nejdůležitější	66
Dobry stát je řízen ve společném zájmu	66
Právo je to, co je spravedlivé	67
Jaká ale spravedlnost?	68

OBSAH

SLOVO KE STUDENTŮM	25
1. NA PRAHU EVROPSKÉHO POLITICKÉHO A PRÁVNÍHO MYŠLENÍ	29
Občanství je staré jako řecká obec	30
ŘECKÁ FILOSOFIE	31
Podle staré tradice vše začalo Thalétem	31
Období vývoje řecké filosofie	32
Co je svět?	32
Pýtagorovci se svou naukou o čísle	33
Co je člověk, jeho duše a život?	34
Učitelé politické moudrosti	35
Doktrína sofistů měla společné rysy	37
Formuje se otevřená společnost	38
První diskuse o přirozeném právu	39
Moc potřebuje právo a právo není ničím bez moci	39
Shromáždění svobodných lidí, kteří si vzájemně zaručují bezpečnost	40
Sofisté zničili staré modly	41
Vše plyne	42
Zákon chce prospívat životu lidí	42
Sókratés: Víím, že nic nevím	43
Vláda moudrých	45
Kde občané dodržují zákony, tam jsou státy nejšťastnější	46
Nejvznešenější a nejkrásnější formou myšlení je to, které se týká řízení státu	47
Platónův svět věčných a neměnných podstat	49
Etické ideje	50
Spravedlností státu je ústava	52
Politik by měl mít královskou duši	53
Spravedlnost je zákon vepsaný do srdcí	55
Ústava musí mít charakter a styl	56
Učiňme vladařem zákon	58
Platón si vysloužil neskonalý obdiv i zdrcující kritiku	60
Aristotelés, filosof ze Stageiry	61
U pramene evropské vědy	63
Věda o státu je nejvyšší a nejdůležitější	64
Dobrý stát je řízen ve společném zájmu	66
Právo je to, co je spravedlivé	67
Jaká ale spravedlnost?	68

Hegelem vrcholí německá klasická	
filosofie – Hegelovo dědictví	391
Shrnutí	392
Literatura	393
8. NOVÁ MYŠLENKA: SOCIALISMUS	395
Co znamená „socialismus“?	395
SOCIÁLNÍ UTOPIE PŘED PRŮMYSLOVOU REVOLUCÍ	397
Antické kořeny socialismu	397
Na prahu moderní doby	398
Mesianismus a křesťanské milosrdenství	398
Sen knížete anglických utopistů Tomáše Mora	399
Ostrov šťastné společnosti Utopia	400
Sluneční stát Tomáše Campanelly	402
SOCIÁLNÍ UTOPIE V ČASE ROZUMU	403
Nová Atlantida	403
Proctoví kněze z Etrépigny	404
Skutečný duch zákonů, po celou dobu přehlížený nebo neznámý...	405
Originální rysy Morellyho utopie	406
Přicházejí následovníci	407
I plebejec Jean Jacques Rousseau je na straně chudých...	408
Gabriel Bonnot de Mably	409
Utopie a francouzská revoluce	410
Mezi utopií a revolucí: Gracchus Babeuf	412
UTOPICKÝ SOCIALISMUS NA POČÁTKU	
PRŮMYSLOVÉ ÉRY (1815–1848)	413
Názory na stát a násilí	414
Evropská triarchie	414
Zvláštnosti vývoje anglického socialismu	415
Godwinův osvícený anarchismus	416
Angličtí radikálové a francouzská revoluce	418
Jeden z těch nesnesitelných lidí, kteří jsou solí země...	418
Individualismus plodí zla, která lidi rozdělují	419
Owen kritizuje režim stále ostřeji	420
S Owenem opouštíme předhistorii socialismu	421
„Ricardovci“ a „předmarxisté“ – kritika průmyslového kapitalismu	422
Zpěv rodícího se socialismu	423
Pokus o mezisoučet	424

Síla francouzské socialistické ideologie	425
Saint-Simon a saint-simonismus	425
Idea vývoje	426
Industriální systém a kompetentní elita	427
Základní funkcí státu je organizovat výrobu	428
Saint-Simonovo rozporné dědictví	429
Univerzální osud sociálního světa – Charles Fourier	430
Teorie univerzální jednoty	430
Všechno je reglementováno pečlivě a do detailů	431
Fourierismus příliš vlivný nebyl	433
Velký obrat (1830–1848)	433
Ačkoli jsem přítelem pořádku, jsem anarchista	434
✗ Spravedlnost je zákonem společenské rovnováhy	436
Odsouzení státu	436
Co namísto státu? Nic!	437
→ Pravidla politického federalismu	438
Utopismus i prorocství proudhonovců	439
Komunisté jsou jedinou stranou ve Francii, která si zaslouží pozornost... ..	439
Proč jsem se stal komunistou... ..	440
Co říci o francouzském socialismu před rokem 1848?	441
Opožděný vývoj socialismu v Německu	442
Jediný dělník mezi autory sociálních utopií – Wilhelm Weitling	443
U nás byl tento myšlenkový směr téměř neznám	444
FORMOVÁNÍ „VĚDECKÉHO SOCIALISMU“	445
Několik slov o Marxovi a marxismu	445
Marxova metoda je vědecká, metoda ostatních je utopická... ..	446
Bedřich Engels (1820–1895)	447
Proletáři všech zemí, spojte se!	448
V Marxovi se spojoval básník, novinář a moralista	449
Marx a Engels byli v menšině	450
Marxistické politické myšlení	450
Lidské určení a lidská důstojnost stále více mizí... ..	451
Nastolení pravé říše svobody	452
Celé století se marxismus těšil prestiží	453
Shrnutí	454
Literatura	455

9. OBAVY ZE VŠEMOCNÉHO STÁTU: LIBERÁLOVÉ A KONZERVATIVCI	457
Pokus o definici liberalismu	457
FRANCIE: KLASICKÁ ZEMĚ KONTINENTÁLNÍHO LIBERALISMU	459
Téměř s rozpaky se připomíná malá skupina autorů...	459
Odmítání socialismu a radikalismu	460
Liberalismus povýšil individualismus na charakteristický rys západní civilizace	460
Dávají člověku svobodu a zapomínají přitom, že v člověku sídlí i ďábel	461
Elitismus a morální kázeň	462
Konsenzus a legitimita státu	462
Demokracie je past, nastavená svobodě	463
Korektivy demokracie	463
Ani Prévost-Paradol nebyl srdcem demokrat	464
Státní intervencionismus škodí všem zájmům	465
Hledání mezi státy	466
Moc je nezbytná, není však přirozená	467
Benjamin Constant	468
Výklad liberalismu začíná pojmem svoboda	469
Stát je podezřelý a má být redukován na minimum	470
Alexis de Tocqueville (1805–1859)	471
Pronikavá analýza reality 19. století	472
Demokracie neměla nikdy lepšího přítele...	472
Osud svobody v moderním světě	473
Neohlížejte se po Americe, abychom otrocky kopírovali	474
Kde je slabý jedinec, stává se silným stát	475
Atomizovaní lidé se mění v egoisty	475
Většinová moc vede k absolutní moci	476
Tocqueville promyslel liberalismus do detailů	476
Spojení rovnosti se svobodou	477
Prostředkem nápravy vlády je náboženství	477
ANGLICKÝ LIBERALISMUS	478
Anglický versus francouzský liberalismus	478
Přirozené právo přešlo na stranu individuální svobody	479
Anglický liberalismus vychází z utilitarismu	479
Jeremy Bentham (1748–1832)	480
Egoismus by znemožňoval společenský život	481
Společenský atomismus a právní utilitarismus	482
Utilitaristická teorie vládnutí	482
Zakladatel Utilitaristické společnosti – J. S. Mill	483

Mill vyjadřuje proměnu, kterou prošel liberalismus	484
Východisko je individualistické	484
Povaha a meze moci	485
Tyranii většiny zařadil Mill mezi zla	486
Úvahy o zastupitelské vládě	486
Millův laissez-fairismus nebyl nikterak příkrý	487
Politické myšlení Herberta Spencera	487
Vášeň pro rovnost ničí touhu po svobodě:	
baron John Acton (1834–1902)	488
Pod vliv anglických liberálních idejí se dostává Amerika	489
LIBERALISMUS VE STŘEDNÍ EVROPĚ	489
Cesta k právnímu státu	490
Wilhelm von Humboldt	490
Kam sahá činnost státu	491
Péče státu oslabuje vůli a energii občanů	492
Klasický liberální proud nezískal převahu	493
Zvratem byla koncepce Roberta von Mohla	494
Stát nesmí svou pomoc vnucovat	494
Stát musí být definován prostřednictvím práva	495
Mohlovu koncepci rozvíjeli L. v. Stein a O. Bähr	495
Právní stát Otto Bähra	496
Postupně se liberalismus prosazoval i v dalších zemích	497
IDEA KONZERVATISMU	498
Je třeba zachovávat to, co důvěrně známe	499
Edmund Burke	500
Společnost je mravní pouto mezi mrtvými, živými a dosud nenarozenými	500
Křížové tažení proti francouzské revoluci	501
Kolektivní moudrost: zvyklosti, tradice, obyčeje, konvence	502
Konzervativci se děsí přílišného individualismu	503
Tažení proti přirozeným právům	504
Přirozeným rámcem lidského života je hierarchie	505
Konzervatismus nelze spojovat s konkrétní ekonomickou politikou	507
Zdroje legitimacy práva	507
Pilířem práva je přirozená spravedlnost	508
Stát je Bohem ustanovená instituce	509
Ústava, to jsou zděděné zásady života státu	510
Žít pod vládou lidu může znamenat žít pod vládou darebáků	511
Generace romantiků	512
Konzervatismus s představivostí: Disraeli a Newman	513
Tři vzdělanci v oboru práva	515
Konzervatismus v Americe	517

K demokracii se John Adams stavěl rezervovaně	518
Štěstí člověka spočívá v ctnosti	519
Další myslitelé	519
Hrozba kolektivismu a etatismu	520
Další verze konzervatismu v Evropě	520
Německá konzervativní tradice	522
Shrnutí	522
Literatura	524

10. HISTORICKÉ ZÁKLADY PRÁVNÍHO POZITIVISMU 525

FILOSOFICKÉ ZDROJE PRÁVNÍHO POZITIVISMU	526
Vztah filosofického a právního pozitivismu	527

VARIANTY PRÁVNÍHO POZITIVISMU V 19. STOLETÍ 529

Anglický právní pozitivismus	530
Reformátor práva Jeremy Bentham	531
Hon na fantomy	531
Nejvlivnějším teoretikem po Benthamovi byl John Austin	532
Klidně mohl být i scholastikem 12. století	534
Austin pokračuje v linii Hobbesově a Benthamově	535
Odlišení práva od ostatních pravidel	536
Stát je tvůrcem práva	537
Nadšení pro kodifikování práva	537
Kontinentální právní pozitivismus	538
Exegetická škola ve Francii	538
Napoleonův kodex však stárnul... ..	539
Dílo exegetů nemělo trvanlivost	540
Rakouská exegeze	540
V Německu byla situace složitější	541
Historickoprávní škola v Německu	541
Karl Friedrich von Savigny	543
Zákoníky založené na lidském srdci, rozumu a rozmyslu... ..	544
Právo je součástí života národa	545
Dvě vrstvy norem	546
Historickoprávní škola neměla jednotné vyústění	547
Klikaté cesty dalšího vývoje	548
Puchta jako zakladatel pojmové jurisprudence a pandektní vědy	549
Symbol německého právního pozitivismu – Carl Bergbohm	550
Jen to, co jako právo působí, je právo	551
Zájmová jurisprudence Rudolfa von Iheringa	552
Právo není pojem, ale živá síla	553
Georg Jellinek a vznik státovědy	554
Teorie o normativní síle skutečnosti	554

Pozitivismus jako nástroj legitimizace „statu quo“	555
Hledání společného jmenovatele pozitivismu	555
Zbavení právní vědy všech vnějších souvislostí	556
Novější tvář právního pozitivismu	557
Analytická teorie práva H. L. A. Harta	558
Negativní a pozitivní charakteristika právního pozitivismu	558
Postpozitivisté	559
Zásluhy právního pozitivismu	560
Shrnutí	561
Literatura	562
Jmenný rejstřík	565

Seznamy

Později si toto přání sice našel v učebních plánech důstojné místo, ale dříve se v nich neobíral. Tentokrát musí čelit výzvě spíše společenské poučitelnosti. Vůle se kladt díla, spíš na okamžitou rentabilitu než na dlouhodobé investice do vzdělání. Učební programy se reformují, aby se absolventi od nejrychlejší zapojili do práce. Přednost se dává vědomostem, které jsou užitečné pro práci a kariéru. Vzdělávací systém se mění v úzkou dráhu a čas strávený na fakultě v jakýsi nutný překážkový běh. Mělo se už lépe zvládnout, kde student získá mravní a ideovou kvalifikaci k zacházení s právem a kde mu pomůže rozhodnout o podvátí a mýřování jeho života, jakmile se třeba dostane k moci.

Pozitivnía protizákonná stále více se prosazující společnosti se ovšem mělo být pevně filosofické základy právního učení a bohatý duchovní život bedlivých právníků. Právníci takové by neměly být továrními pásmi, na něž se sčítově vztahují právníci formálně zvládnutí právní naukou, ale měly by být základy pro postupující vědeckého ducha, formálními nejen teoretického, ale i praktického a citlivě lidské bytosti s širokým rozličím. K tomu k tomu také zapovíhá zprostředkovat studentům myšlenkové dědictví z něhož vyroste dnešní právní kultura.

Uvažme-li, jaký význam měla pro formování této kultury právní právní vzdělání, co pro rozvoj mezinárodního práva, právní vědy, práva takového Grota, Pufendorfa či de Vinga, pro vývoj právní vědy, právo sílu autorita Lückova, Rousseauovi či Kantovi, právní vědy, právo právo mnohých států americká politická ideologie, postmoderní právo

Zákon je inteligence bez vášně	71
Slušnost jako prostředek zpružnění práva	71
S třetím stoletím vstupujeme do doby úpadku	72
Z filosofů se stávají apoštolové životního štěstí	73
Filosofové ze zahrad	74
Lidé uzavírají dohodu, že si navzájem nebudou škodit	75
Zdrojem práva je prospěch jednotlivce	75
Stoa – filosofie vyrovnanosti	76
Etika stoiků	78
Svět je společnou vlastí všech lidí	79
Vyvrcholení přirozenoprávní teorie starověku	79
Čestně žít, nikomu neškodit, dát každému, co mu patří.	80
Řecký duch je unaven... ..	80
Skeptikové byli lhostejní k veřejnému životu	82
Reakce citu a obrazotvornosti	82
Dávno vyslovené pravdy	83
Shrnutí	84
Literatura	85

2. ŘÍMSKÝ PRÁVNÍ POKLAD .....

POLITICKÉ MYŠLENÍ V ŘÍMĚ	88
Nejstarší republika na světě	89
Formuje se politické myšlení	91
Přítel významných Římanů Polybios (200–120 př. Kr.)	91
Rovnováha sil... ..	92
Není nic tak neprodejně jako voličův hlas a soudcův rozsudek	93
V Římě je na prodej všechno	93
Epikúreismus v Římě	94
Opozice a kompromisy stoicismu	95
Pater patriae Marcus Tullius Cicero (106–43 př. Kr.)	96
Řecké teoretické myšlení se snoubí s římskou státnickou moudrostí	97
Ideální stát je ten, který uskutečňuje etické zásady	97
Právní svazek a vědomí příslušnosti k celku	98
Těžké časy tragického humanismu	99
Právo je společenské pouto, bez něhož není ve společnosti pořádku a kázně	100
Přirozené právo je nejvyšší rozum vštípený lidské povaze	101
Lucius Annaeus Seneca (asi 4 př. Kr.–65 n. l.)	102
Politika a morálka se nemají rády	103
Epiktétos (asi 50–135)	103
Filosof na trůnu: Marcus Aurelius Antonius (121–180)	104

Není už republiky...	105
Plurimae leges, pessima res publica	105
ŘÍMSKÉ PRÁVNICTVÍ A ŘÍMSKÁ JURISPRUDENCE	106
Leges duodecim tabularum	107
Matkou římské jurisprudence byla filosofie	108
Ius publice respondendi	109
Norma vtělená do povahy věcí	109
Pevná a trvalá snaha dát každému, co mu patří	110
Důležitým principem není jen užitečnost, ale i slušnost	111
Právo je umění dobrého a spravedlivého	112
Čestná služba veřejnosti	113
Počátky právníckého písemnictví	114
Zlaté období	114
Shrnutí	116
Literatura	117
3. PŘÍSLIB SVĚTLA A SPÁSY	119
K čemu je lidské poznání, nemá-li vliv na řád světa?	119
Příchod křesťanství	120
Největší mravní reformátor lidstva	122
My půjdeme mezi pohany a on mezi Židy	123
První pronásledování	123
Nic nám není lhostejnější než stát	125
Zákonem je to, co je vepsáno v srdci a ve svědomí	125
PATRISTIKA	127
Církev úřadů a biskupů	128
První křesťanská škola	129
Donum Dei	130
Kdyby vznešení císařové věděli, jaké v nás mají poslušné poddané	131
Hranice mezi božím a světským státem	133
Otec západního myšlení Augustinus Aurelius (354–430)	134
Boj dvou států	136
První křesťanská politická teorie	137
Přirozené právo je rozumem a vůlí boží	139
NA TROSKÁCH IMPÉRIA	140
Církev nese dál štafetu civilizace	142
Arabský impulz	143
Imperium Christianum	143
Renescance vzdělanosti	145

OBDOBÍ SCHOLASTIKY	146
Renesance před renesancí	147
Kníže křesťanských teologů Tomáš Akvinský (1225–1274)	149
Smíření Aristotela s Kristem	150
Věčný zákon je pečeť, přirozené právo je jejím otiskem v lidském rozumu	152
Primární a sekundární přirozené právo	153
Sv. Tomáš laicizuje a humanizuje právo	154
Mistrovská konstrukce spravedlnosti	156
Stát je rozumné ustanovení k obecnému blahu	156
Dědictví Tomáše Akvinského	158
Jednota Západu se drojí...	159
Začínají úvahy o suverenitě	161
GLOSÁTORSKÁ REVOLUCE	162
Legitimus thesaurus	164
Romanizace právní praxe	165
Historická událost...	166
Pro právníky byla středem světa Bologna	167
Právníký Kolumbus vzdělaného světa	167
Quattuor doctores	168
Revoluce v právní vědě	169
Formuje se právníký stav	169
Právníci se museli přeorientovat	171
Jednotné právo pod egidou moci	172
Rozdíly v právní kultuře	174
KANONICKÉ PRÁVO	176
Dobry zákon je čestný, spravedlivý, vytvářený nikoli v soukromém, ale ve veřejném zájmu	177
Středověk znal dvojí právní vědu a dvojí právo	178
Shrnutí	178
Literatura	179
4. VIA MODERNA – CESTA K MODERNÍMU UVAŽOVÁNÍ O STÁTU A PRÁVU	183
FRANTIŠKÁNSKÁ ŠKOLA	183
Jan Duns Scotus (1265–1308)	184
Potestas absoluta	184
Na jednotlivci je třeba postavit sociální vesmír	185
Braň mne svým mečem a já tě budu bránit svým perem...	186
Odmítnutí tradičního realismu	188
Opuštěno bylo i přirozené právo	188

Rozpor mezi praxí a řeholí chudoby	189
Subjektivní práva	190
PŘEDRENEŠANČNÍ POLITICKÉ MYŠLENÍ	191
Dante Alighieri – básník, teolog a státník	192
Světské chápání státu	193
Psaný rozum svobody jednotlivce	193
Marsilius z Padovy, rektor pařížské univerzity	194
Základy moderního republikánství	194
HUMANISMUS A RENESANCE	196
Svět už není slzavým údolím	196
Ze starých kořenů raší nové výhonky	198
POLITICKÁ UČENÍ RENESANCE	201
Nová představa o moci a jejích nástrojích	202
Princ renesance Erasmus Rotterdamský	202
Činit nátlak je známkou tyрана, snášet ho je známkou osla... ..	203
Politická morálka?	204
Zloduch světové státovědy	204
Vzdálený jakékoli lidské tváři	206
Kniha ukovaná na kovadlině nouze	207
Audacem Fortuna iuvat	208
Machiavelliho teorie státu	209
Aby byla disciplína možná... ..	210
Ponechat kontrolu nad mocí	210
Úvahy o vládnutí	211
Morální politika je nesmysl	212
Stanovit přesnou diagnózu a zahájit léčbu... ..	213
Politik je člověk bez srdce a svědomí	214
Rozsudky a pardony – dědictví Machiavelliho	215
Vyzradil tajemství vladařského umění	216
Jean Bodin (1530–1596) a suverenita státu	218
Ve službách krále	219
Otevírat nejen knihy, ale i oči... ..	219
Státní monopol donucování	220
Základem demokracie jsou ti nejhorší	221
Výklad univerzálního práva	222
Odstraňovat korporace a obce znamená podkopávat stát	223
MODERNÍ PRÁVNÍ MYŠLENÍ	223
Hnutí protestantské reformace	223
Oddělení světské moci od náboženství	225
Politika je světlem lidské mysli... ..	225
Svět se rozdělil podle náboženství	227
Muž, který opustil náruč staré církve – Martin Luther	228

Boží meč v rukou vrchnosti	229
O světské vrchnosti	230
Právník a reformátor Jan Kalvín (1509–1564)	231
Právo usmrtit tyrana	231
Odlišení práva od morálky	232
Právo je nástroj k vynucování morálních zákonů	233
KATOLICKÁ REFORMACE	234
Katolické kořeny liberalismu?	234
Návrat sv. Tomáše	235
Rodí se mezinárodní právo	236
Co přirozený zákon mezi národy stanovil	239
Právo je svoboda daná zákonem	240
Francisco Suarez: Pojednání o zákonech a o Bohu jako zákonodárci	240
PRÁVNÍ HUMANISMUS	241
Ti strašní scholastičtí bartolisté... ..	242
Humanisté zradili římské učitele	243
Nové souhvězdí na nebi evropské jurisprudence	244
Škola aplikovaného římského práva	245
Shrnutí	246
Literatura	246
5. EPOCHA ROZUMU	249
Dobová atmosféra	249
Moderní filosofie, nová metoda	250
Vědecký pohyb měl originální rysy	252
Cogito, ergo sum – René Descartes (1596–1650)	253
PRÁVNÍ FILOSOFIE 17. STOLETÍ	254
Stará myšlenka dostává nová křídla... ..	255
Holandský zázrak – Hugo Grotius (1583–1645)	258
Diplomat a tvůrce mezinárodního práva	259
Mají klíč k řešení v rukou teologové?	260
Advokát míru a humanizace války	261
Racionální přirozené právo	262
Prameny práva	263
Grotiova díla o právu	264
Ne Bůh, ale člověk je zdrojem práva	265
Závěry byly shodné, protože víra byla pevná	265
Právo nabývá podoby systému obecně závazných pravidel	266
Subjektivní právo je morální kvalita subjektu, založená na zákonu	267

Příručka králů a diplomatů	268
Stát je přirozený svazek svobodných lidí ke společnému dobru	268
Apoštol OSN	269
Baruch Spinoza (1632–1677) – největší Žid moderní doby	269
Politické spisy jako koláž	269
Každý má tolik práva, kolik má moci	270
ŠKOLA PŘIROZENÉHO PRÁVA	
A PRÁVA VŠECH LIDÍ V NĚMECKU	271
Syndik města Emdenu Johannes Althusius (1557–1638)	271
Zdrojem práva je přirozený zákon	272
Druhé velké jméno – Samuel Pufendorf (1632–1694)	272
Základní axiomy práva vycházejí z etiky	273
Dítě absolutismu	274
Gottfried Wilhelm Leibniz (1646–1716)	
a nová metoda právnické výuky	274
Otec německého osvícenství – Christian Thomasius	275
Christian Wolff (1679–1754)	276
PŘIROZENOPRÁVNÍ LINIE VE FRANCII	277
ANGLICKÁ JURISPRUDENCE	278
Se zdravým rozumem sloužit praktickým potřebám	278
DŮSLEDKY DOKTRÍNY RACIONÁLNÍHO PŘIROZENÉHO PRÁVA	280
Idea kodifikace	280
Nová právní teorie	282
POLITICKÉ MYŠLENÍ VE VĚKU ROZUMU	282
Thomas Hobbes (1588–1679) a obr Leviathan	283
Každodenní život velkého filosofa	284
Nepřítel metafyziky	285
Každý si počíná egoisticky	286
Člověk člověku vlkem	286
Stát vznikl z čirého egoismu	287
Zrození velkého Leviathana	287
Nejvyšším zákonem je blaho občanů	288
Smlouva je uzavřena jednou provždy	288
Leviathan je nedotknutelný	289
Pro osobní náboženské přesvědčení není místa	290
Přirozený zákon je cizí světu práva	291
Neexistuje kodex přirozeného práva	292
Zákon je slovem toho, kdo oprávněně vládne ostatním	293
Subjektivní právo dominuje	293
Hodnocení Thomase Hobbesa	296
Několik slov o Bossuetovi (1627–1704)	298
Shrnutí	298
Literatura	299

6. VÝSPA VZDĚLANOSTI V MOŘI BARBARSTVÍ	301
Místo oltářů vládá rozumu	302
Program nápravy lidstva	303
Nový pohled na člověka	303
Evropě udávaly tón korunované hlavy	304
ZLATÝ VĚK ALŽBĚTÍNSKÉ ANGLIE A CO PŘIŠLO PO NĚM	305
Vnímavý současník anglických přeměn – John Locke	307
Nádeník, který čistí pozemek	309
Šťastný věk lidstva	309
Lidé se spojují, aby zachovali své životy a majetky	310
První tóny liberalismu	311
Svatý princip vůle většiny, ale... ..	312
Když lid nenachází dovolání na zemi, odvolává se k nebesům	313
Vložit jednotlivé moci do různých rukou	313
Další angličtí myslitelé	315
Skotská škola	316
David Hume	316
VĚK ROZUMU VE FRANCII	317
Ideologie ovládla celý život	318
Nescházejí politické argumenty	319
Absolutismus se zcela zdiskreditoval	320
Občan má důstojnost a lidská práva	321
Přinutit moc k zodpovědnosti	321
Absolutní monarchie vyvolávala ostrou opozici	322
Nekorunovaný král Evropy – Voltaire (1694–1778)	324
Pokrok a uspořádání společnosti	325
Kodex rozumu a svobody – baron Montesquieu	326
Ať jsem byl v kterékoli zemi, žil jsem v ní tak, jako bych tam měl zůstat do smrti... ..	326
Do politiky vstoupil dvojími dveřmi	328
Zákony jsou nutné vztahy, odvozené z povahy věcí	329
Forma vlády a její životní princip	330
Zákony musí být přizpůsobeny národu	332
Politická svoboda je pouze tam, kde se nezneužívá moci	332
Dva principy konstituční doktríny	333
Montesquieuovy úvahy byly různě interpretovány	335
Právní interpretace dělby moci	337
Montesquieu neměl ducha snílka ani teoretika	338
Ženevský tulák Jean Jacques Rousseau (1712–1778)	339
Zpočátku jako spisovatel neexistoval	340
Vše od výroby jehel po odlévání kanónů	341
Politické probuzení	342

Proti zbožňovanému rozumu cit a přirozenost	343
Komunistický manifest 18. století	345
Stanovme rovné podmínky smlouvy	347
Obecná vůle je tam, kde jsme více pohnuti láskou ke kolektivu než láskou k sobě	348
Tyranie za tyranii?	349
Jen krůček k socialismu... ..	349
Nic nevymyslel, všechno přetvářel citem	351
Shrnutí	352
Literatura	353
7. HLASY Z NĚMECKA	357
Svatá říše římská	357
Co jiné národy prožily na vlastní kůži, prožívali Němci teoreticky a umělecky	358
Královecký profesor Immanuel Kant (1724–1804)	359
Hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně	360
Kopernikánský obrat	362
Poznání je možné díky syntéze rozumu a zkušenosti	363
Sféra povinnosti a normativity	366
Kategorický imperativ	367
V hloubi duše byl Kant právník... ..	369
Právo je řád	370
Stát je spojením mnoha lidí pod právními zákony	370
Občanská společnost a formy vlády	371
Kant svérázně využívá myšlenky společenské smlouvy	372
V teorii je to možná správné, pro praxi se to však nehodí... ..	374
Sen o věčném míru	375
Kritikové jsou ke Kantovi velice přísní... ..	376
NĚMECKÝ ROMANTISMUS A IDEALISMUS	378
Dítě romantismu – Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770–1831)	379
Nikdo před ním si nebyl tolik vědom významu dějin	381
Vše, co je skutečné, je i rozumné	382
Tři stupně dialektického vývoje ducha	383
Neuvěřitelné definování práva	383
Je Hegel stoupencem přirozenoprávní doktríny?	385
Hegel nechtěl vytvářet ideální stát	386
Do ideje státu se vtělil duch, který tvoří dějiny	387
Stát je vstupem Boha na zem, je krásnou totalitou	388
Válka je projevem etického majestátu státu	389
Velký člověk odsuzuje jiné k tomu, aby ho vysvětlovali	390